

EL PAPER DE LES DONES EN LA GERMANIA MALLORQUINA

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

Gran part de la informació d'aquest article ha estat elaborada a partir de la ponència "En les obres y parlar". El paper de les dones en la Germania de Mallorca. Dels inicis a la repressió (1520-1525)", a càrrec de Margalida Bernat, doctora en Història. La ponència va tenir lloc a les Jornades "La Germania a Mallorca i la seva transcendència", organitzades per la Universitat de les Illes Balears els dies 7 i 8 d'octubre de 2021.

Una de les tasques que les dones varen dur a terme al llarg de la Germania va ser tenir cura de la logística necessària, a més del seu paper important a l'hora de parlar i de fer de transmissores de les idees i les informacions dels agermanats. Si analitzam la microhistòria del moment, veurem que, en els inicis del segle XVI, el cost de viure a la Mallorca d'aquella època era molt elevat.

Una de les dades que la doctora Margalida Bernat va exposar en la seva intervenció feia referència a la diferència de jornal que cobrava un home i una dona. Mentre un home percebia entre 2 i 4 sous, la dona rebia entre 1 diner i 2 sous per la mateixa feina. Tampoc és cert que les dones d'aquesta època de revolta estassin tancades a casa, dedicades de manera exclusiva a l'economia domèstica.

Segons Bernat, tenim constància dels oficis que un petit nombre de dones va realitzar. La majoria d'elles dedicades al sector tèxtil, caracteritzat per la seva duresa, i en el qual un sol home paraire podia donar feina a un centenar de dones. També sabem que hi havia dones que treballaven en el gremi de la cons-

trucció, i moltes altres com a llevadores i dides.

Pel que fa a la Germania, la ponent esmentà el fet que s'havien arribat a comptar un total de 687 dones amb un paper actiu durant la revolta; en comparació a 4.665 homes. I que els municipis amb més dones "agermanades" foren Artà, amb 93; Lluçmajor, amb 83; i Manacor, amb 60. Per tant, amb una presència important de dones a la Part Forana de l'illa.

S'havien arribat a comptar un total de 687 dones amb un paper actiu durant la revolta

Margalida Bernat parlà també de les qualificacions que havien rebut les dones que s'havien significat en el seu suport a la Germania, amb termes com

“afectada”, “perversa”, “de mala intenció”, “pèssima”, “parlera” i “mala llengua”. També havien patit les acusacions d’haver aixoplugat agermanats o d’haver “pastat i cuinat” per a ells.

Un dels qualificatius referits a les dones de la Germania que Bernat esmentà fou el de “gran ladria”. Això és lladre, ja que les dones es dedicaven a escorcollar les cases dels mascarats quan aquestes queien en mans dels revoltats. Un altre terme amb aquest mateix sentit és el de “fautora”. També hi apareix el mot “gran legista”, amb el significat que entén de lleis; això és que les dones parlaven amb pretensions de saber molt, amb el sentit que té el terme misser.

Un dels apel·latius més emprats és el de “sermonadora”

Però un dels apel·latius més emprats és el de “sermonadora”. Per tant, podem deduir una activitat pública de les dones de la Germania en els carrers que, en teoria, eren un espai públic exclusiu per als homes. Les dones parlaven des de les troncs, als cantons dels carrers, fins i tot enfilades a un arbre, dels ideals revolucionaris de més sobirania

social i econòmica en contra del manteniment dels privilegis dels antiagermanats.

A partir del mot “sermonadora” no hi ha cap dubte que les dones feien sermons, també en l’àmbit familiar i domèstic, a les rotllades de filar en què es reunien amb moltes companyes. I què deien? Es dedicaven sobretot a encoratjar les seves conegudes en la revolta agermanada, en explicar els motius i els objectius de l’alçament contra una situació tan desigual i injusta que patien.

Fins i tot, segons Bernat, feien profecies. En aquest sentit, segons la ponent, les seves obres de referència eren “La Tresca i la Verdesca”, d’Anselm Turmeda; les “Profecies diabòliques” de Merlí; i Santa Brígida de Suècia, llegida a la Cort de Nàpols. Es dedicaven a denigrar la persona del virrei Miguel Gurrea, a qui titllaven de deslleial, amb referències com “borreyó”, “lo diabló” i fins i tot com a heretge.

Margalida Bernat acabà la seva ponència amb una crida a la necessitat d’establir també les “capmares” de la revolta agermanada, si li era permès inventar aquest neologisme; ja que només havien passat a la posteritat els seus capparets, com Joan Crespí, Joanot Colom o Pau Casesnoves.

Els noms que la ponent esmentà foren els de na Joana Falaguera, que havia rebut el sobrenom de “mare del poble”; a qui comparà amb la figura de Dèbora de l’Antic Testament. Aquesta dona agermanada va morir penjada. També parlà de la muller d’en Pere Nadal, de na Jaumeta Mira i de la muller d’en Bernat Coll. La repressió en contra de les dones agermanades va ser molt cruel, com també ho fou amb els seus companys, amb unes execucions duríssimes, amb la intenció de “posar temor en els pobles” i escalivar d’una vegada els anhels de justícia d’un poble tan oprimat.

La repressió en contra de les dones agermanades va ser molt cruel

A què es dedicaren les dones agermanades un cop esclafada la revolta? Bàsicament a cercar-se la vida, algunes amb l’exercici de la prostitució i d’altres es tornaren a casar amb agermanats que havien quedat vidus. Dones carregades de fills que, segons el parer de Margalida Bernat, sí que foren unes autèntiques “heroïnes”.

En la lliçó inaugural de les Jornades, “Mallorca entre 1453 i 1521”, la catedràtica d’Història Medieval del Departament de Ciències i Teoria de les Arts de la Universitat de les Illes Balears, Maria Barceló, parlà de les dones que havien fet “de taverneres a monges, esclaves o prostitutes”; de com havien passat per la vida de manera anònima, fent de tutores dels seus fills o tenint cura de la llar, amb molt poca llibertat. Una llibertat que només havien pogut gaudir en l’àmbit espiritual les beguines i les beates, ja que el domini de la dona era la llar i la família.

Barceló es referí també al seu paper rellevant en tots els àmbits, amb l’excepció de l’entorn polític, en tots els sectors productius i també en la vida religiosa. I de com havien estat protagonistes de la revolta com a dones dels agermanats i com a mares en el paper de vehicle de transmissió dels ideals de “Que pac qui deu” i “Mori el mal govern”. ■